

Vybrané makroekonomické ukazovatele Grécka v období po vstupe do HMÚ

Selected Macroeconomic Indicators of Greece after Entering the Economic and Monetary Union

Abstrakt

Tento príspevok nadväzuje na príspevok Vybrané makroekonomické ukazovatele Grécka v období pred vstupom do HMÚ. Autori stručne opisujú vybrané makroekonomické ukazovatele Grécka v období po vstupe do Hospodárskej a menovej únie. Ide o ukazovatele HDP, štátnych príjmov a výdavkov, verejného dlhu, obchodnej bilancie, miery inflácie a nezamestnanosti.

Kľúčové slová: Grécko, Hospodárska a menová únia, dlhová kríza

Abstract

This paperwork builds on the contribution of the article „Selected Macroeconomic Indicators of Greece before Entering the Economic and Monetary Union“. Authors briefly describe selected macroeconomic indicators of Greece after entering the Economic and Monetary Union. The authors focus on GDP, government revenues and expenditures, public debt, balance of trade, the rate of inflation and the rate of unemployment.

Key words: Greece, Economic and Monetary Union, debt crisis

Príspevok je spracovaný v rámci projektu *Protirečenie tvorby ľudského kapitálu v novej ekonomike*. Grant číslo: 1/0379/12 Vedúci projektu: doc. Ing. Marta Martincová, PhD. Doba riešenia: 2012-2014. (50%)

Príspevok je tiež spracovaný v rámci projektu VEGA V-13-001-00 *Význam novej inštitucionálnej ekonómie v súčasnom období*. Grant číslo: 1/0889/13. Vedúci projektu: prof. Ing. Anetta Čaplánová, PhD. Doba riešenia: 2013-2015. (50%)

Úvod

Rok 2001 bol pre Grécko dôležitým míľnikom. V tomto roku totiž Grécko vstúpilo do EMÚ. O prijatie sa Grécko uchádzalo už v roku 1998, kvôli nesplneniu kritérií však bol vstup krajiny do HMÚ zamietnutý. Ako sa však neskôr ukázalo, ani jeho prijatie v roku 2001 nebolo dobrým krokom. Grécko v skutočnosti dané kritéria nespĺňalo ani pri jeho prijatí. Grécka vláda posielala európskym inštitúciám „prikrášlené“ údaje o ekonomike krajiny.

22. novembra 2004 po tom, čo boli prevedené viaceré revízie rozpočtových štatistík Grécka, vyšla správa Eurostatu, ktorá obsahovala opravené údaje. Revízie by neboli ničím zvláštne, no v prípade Grécka sa deficit rozpočtu revidoval až o 3 percentuálne body a verejný dlh až o 7 percentuálnych dlhov. Dôvodom týchto odchýlok bolo podľa Eurostatu: nezarátavanie výdavkov na vládne stroje a zariadenia, rozdielne hlásenie dlhu pre MMF a Eurostat, poskytnutie neúplných údajov o kapitálových úrokoch, neúplné údaje o úrokoch z konvertibilných dlhopisov a neúplná evidencia platieb zo štrukturálnych fondov EÚ.¹

1 Makroekonomické ukazovatele v období po vstupe Grécka do HMÚ

V tejto časti sa budeme venovať vývoju makroekonomických ukazovateľov v rokoch od prijatia Grécka do HMÚ. Pôjde o ukazovateľ HDP, štátnych príjmov a výdavkov, rozpočtového deficitu, verejného dlhu, obchodnej bilancie, miery inflácie a nezamestnanosti. Keďže sme definície daných ukazovateľov uviedli už v predchádzajúcom príspevku (Vybrané makroekonomické ukazovatele Grécka v období pred vstupom do Hospodárskej a menovej únie), nebudeme ich v tomto článku už viac uvádzať.

Ako prvému sa venujeme ukazovateľu **hrubého domáceho produktu** Grécka od roku 2001 až po rok 2012.

¹ EUROSTAT. 2004. *Report by Eurostat on the revision of the Greek government deficit and debt figures* [online]. 2004. [cit. 2013-04-25.] Dostupné na internete: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/GREECE/EN/GREECE-EN.PDF.

Tabuľka č. 1: HDP Grécka za roky 2001 – 2012 (v mil. EUR).

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
HDP (v mil. EUR)	146 427,6	156 614,3	172 431,8	185 265,7	193 049,7	208 622,3
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HDP (v mil. EUR)	223 160,1	233 197,7	231 081,2	222 151,5	208 531,7	193 749,0

Zdroj: EUROSTAT. *GDP and main components*. www.epp.eurostat.ec.europa.eu.

Ako si môžeme všimnúť v tabuľke č. 1, HDP Grécka malo až do roku 2008 rastúci trend. Po vypuknutí finančnej krízy sa však tento trend obrátil a HDP Grécka začalo klesať. Pokles HDP je pre Grécko veľmi nepriaznivý, vzhľadom na vysoké výdavky krajiny na spotrebu a investície, ako aj výdavky spojené s úrokmi, ktoré musí Grécko zo svojho verejného dlhu platiť.

V tejto časti sa dostávame k nasledujúcim štyrom ukazovateľom – **rozpočtovým príjmom a výdavkom, deficitu a verejnému dlhu**.

Tabuľka č. 2: Príjmy a výdavky Grécka za roky 2001 – 2012 (v mil. EUR).

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Príjmy (v mil. EUR)	59 930	63 041	67 290	70 583	75 219	81 844
Výdavky (v mil. EUR)	66 432	70 614	77 143	84 333	86 097	94 407
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Príjmy (v mil. EUR)	90 914	94 847	88 602	90 232	88 383	86 662
Výdavky (v mil. EUR)	105 998	117 993	124 671	114 289	108 346	106 084

Zdroj: EUROSTAT. *Government revenue, expenditure and main aggregates*. www.epp.eurostat.ec.europa.eu.

Tabuľka č. 3: Rozpočtový deficit a dlh Grécka za roky 2001 – 2012 (v %).

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Deficit (v %)	4,5	4,8	5,6	7,5	5,2	5,7
Dlh (v %)	103,7	101,7	97,4	98,6	100,0	106,1

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Deficit (v %)	6,5	9,8	15,6	10,7	9,5	10,0
Dlh (v %)	107,4	112,9	129,7	148,3	170,3	156,9

Zdroj: EUROSTAT. Government deficit/surplus, debt and associated data. www.epp.eurostat.ec.europa.eu.

V tabuľke č. 2 si môžeme všimnúť, že príjmy Grécka boli v rokoch 2009 až 2012 v porovnaní s rokom 2008 o dosť nižšie. Tento výpadok príjmov bol pravdepodobne spôsobený práve poklesom HDP od začiatku finančnej krízy. Výdavky Grécka však aj napriek mnohým opatreniam, ktoré sa Grécko zaviazalo splniť, nepoklesli v dostatočnej výške. Nárast výdavkov bol počas doby od roku 2001 výraznejší, než nárast príjmov.

Vývoj **obchodnej bilancie** bol od roku 2001 taktiež negatívny. Saldo obchodnej bilancie sa zhoršilo najmä po vstupe Grécka do eurozóny. Táto udalosť síce poskytla Grécku množstvo ekonomických výhod, no dala obrovskú ranu gréckej konkurencieschopnosti. Hlavne v rokoch 2004 až 2008 bol rozdiel medzi importom a exportom tovarov krajiny najhlbší. Od roku 2009 nastal pokles bežného účtu obchodnej bilancie, čo mohlo byť spôsobené znižovaním štátnych výdavkov.

Tabuľka č. 4: Vývoj obchodnej bilancie Grécka za roky 2001 – 2012 (v mil. EUR).

Rok	2001	2002	2003	2004	2005
Obchodná bilancia (v mil. EUR)	-8 372,4	-8 571,3	-8 646,3	-10 717,1	-14 637,5

Rok	2006	2007	2008	2009	2010
Obchodná bilancia (v mil. EUR)	-23 668,1	-32 393,4	-34 797,6	-25 818,7	-22 975,6

Zdroj: BANK OF GREECE. *Governor's annual report*.

http://www.bankofgreece.gr/Pages/en/Publications/GovReport.aspx?Filter_By=8.

Vývoj **miery inflácie** bol v Grécku od roku 2001 nepravidelný. Do vypuknutia krízy bol vývoj relatívne stabilný, po jej prepuknutí nastali výrazné výkyvy v inflácii. Tieto výkyvy mohli byť spôsobené hlbokými ekonomickými problémami v krajine a zároveň snahou gréckej vlády ako aj európskych inštitúcií o stabilizáciu gréckej ekonomiky.

Tabuľka č. 5: Vývoj HICP Grécka za roky 2001 – 2012 (v %).

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
HICP (v %)	3,7	3,9	3,4	3,0	3,5	3,3
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HICP (v %)	3,0	4,2	1,3	4,7	3,1	1,0

Zdroj: EUROSTAT. Harmonised indices of consumer prices. www.epp.eurostat.ec.europa.eu.

Vývoj **nezamestnanosti** v Grécku pokračoval v rovnakých hodnotách ako v predchádzajúcich rokoch. V rokoch 2005 až 2008 sa Grécku podarilo nezamestnanosť znížiť. Avšak po vypuknutí finančnej krízy nastal obrovský nárast nezamestnanosti, ktorá dosiahla v roku 2012 hodnotu 24,3%. Rast nezamestnanosti po začiatku krízy však nie je ničím neobvyklým a môžeme ho pozorovať v mnohých iných krajinách.

Tabuľka č. 6: Vývoj nezamestnanosti v Grécku za roky 2001 – 2012 (v %).

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nezamestnanosť (v %)	10,7	10,3	9,7	10,5	9,9	8,9
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nezamestnanosť (v %)	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7	24,3

Zdroj: EUROSTAT. Unemployment. www.epp.eurostat.ec.europa.eu.

2 Finančná štatistika na grécky spôsob

Údaje, ktoré Grécko posielalo Eurostatu neraz vyvolali pochybnosti. Ako sa neskôr ukázalo, tieto pochybnosti boli opodstatnené. Ukázalo sa, že Gréci do svojich výkazov nezapočítavali výdavky použité na národnú obranu, pretože sa vraj jednalo o informáciu, ktorá by v prípade jej zverejnenia mohla ohroziť krajinu. Vo výkazoch okrem týchto nákladov chýbali aj značné výdavky poskytnuté na zdravotnú starostlivosť.

22. novembra 2004 uverejnila európska komisia správu s názvom „Report on the revision of the greek government deficit and debt figures“, v ktorej poskytla informácie o výsledkoch revízie gréckeho deficitu a dlhu. Správa poskytuje porovnanie štatistických údajov o výške deficitu a dlhu za obdobie rokov 1997 až 2003.

K daným zisteniam napomohla aj výmena gréckej vlády v roku 2004, ktorá následne uskutočnila audit verejných financií. Nová grécka vláda tiež oznámila, že aj v roku 2004 rozpočtový deficit krajiny prekročí hranicu 3% HDP.²

Tabuľka č. 7: Porovnanie štatistických údajov o deficite Grécka za roky 1997 – 2003 (v %).

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Deficit (pôvodný)	4,0	2,5	1,8	2,0	1,4	1,4	1,7
Deficit (revízia)	6,6	4,3	3,4	4,1	3,7	3,7	4,6

Zdroj: EURÓPSKA KOMISIA. 2004. *Report on the Revision of the Greek Government Deficit and Debt Figures* [online]. 2004. [cit. 2013-05-06]. Dostupné na internete:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/GREECE/EN/GREECE-EN.PDF.

Tabuľka č. 8: Porovnanie štatistických údajov o dlhu Grécka za roky 1997 – 2003 (v %).

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Dlh (pôvodný)	108,2	105,8	105,2	106,1	106,6	104,6	102,6
Dlh (revízia)	114,0	112,4	112,3	114,0	114,7	112,5	109,9

Zdroj: EURÓPSKA KOMISIA. 2004. *Report on the Revision of the Greek Government Deficit and Debt Figures* [online]. 2004. [cit. 2013-05-06]. Dostupné na internete:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/GREECE/EN/GREECE-EN.PDF.

Záverom

Vstup Grécka do HMÚ bol neoprávnený a nezákonný, bol ovplyvnený falšovaním oficiálnych štatistických údajov. Zo strany Grécka teda išlo o výslovné porušenie Maastrichtskej zmluvy. Grécko je členom Európskej únie od roku 1981 a od roku 2001 sa následne stalo i riadnym členom eurozóny. Avšak ako sa v roku 2004 zistilo, Grécko bolo prijaté do eurozóny na základe nepravdivých fiškálnych údajov. Pri prijatí do eurozóny sa vychádzalo z klamlivých

² BALDWIN R. – WYPLOSZ, CH. 2008. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 423. ISBN 978-80-247-1807-1.

štatistických údajov. Keby boli v období rozhodovania o prijatí Grécka za člena eurozóny známe pravdivé výsledky, Grécko by si muselo na vstup ešte určite počkať³.

Na základe zistení rozsiahlej revízie štatistík sa permanentne za obdobie osem rokov (1997 až 2003) vykazovali centrále Európskej únie v Bruseli a štatistickému úradu spoločenstva Eurostatu v Luxemburgu, falošné údaje. Skutočné výsledky sa upravovali do výsledkov vyhovujúcich podmienkam uvedených kritérií. Zodpovednosť za tieto štatistické podvody a porušenia rozpočtových pravidiel sa prisudzuje bývalej gréckej socialistickej vláde⁴. Európska komisia (EK) sa začala zaoberať opatreniami na zamedzenie podobných a iných podvodov v národných štatistikách. Eurostat dostal právo vysielat' do akejkoľvek členskej krajiny tím kontrolórov, ktorý bude môcť preveriť pravdivosť odoslaných údajov a aj stav príslušných štátnych účtov. Na základe záväzných noriem by taktiež mala byť posilnená nezávislosť národných štatistických orgánov.

Grécko porušovalo najmä deficit rozpočtu, ktorý (musí byť nižší ako tri percentá HDP). Napríklad „odhalený“ štátny deficit už z roku 1997 meral až 6,6 %, v roku 1998 bol 4,3 %, lenže vykazovaný bol v hodnote 2,5 % HDP. V 1999 dosiahol 3,38 % oproti pôvodne uvádzanému údaju 1,8 % HDP. V roku 2000 bol revidovaný z pôvodných 2 % na 4,1 % HDP a v roku 2003 predstavoval 4,6 %, avšak oficiálne bola uvedená hodnota 1,7 % hrubého domáceho produktu.

Prísnejšie opatrenia sú nutné aj preto, že Grécko nie je jediná krajina, voči ktorej nastali výhrady v plnení kritérií. Známe sú prípady Talianska, Holandska, Portugalska, Veľkej Británie⁵, no hlavne Nemecka a Francúzska, u ktorých sa tiež objavili nedostatky v napĺňaní kritérií, avšak pre nesmiernu dôležitosť týchto dvoch krajín v EÚ sa nikdy nepristúpilo k ich sankciám⁶. Tento prípad vyvolal veľa nedôveryhodnosti ku sankčného systému EÚ voči „silným“ štátom, čo môže viesť až k nebezpečným precedensom.⁷ Ďalšie veľké riziko tvoria

³ Z právneho hľadiska sa nemožno k tejto otázke vrátiť, pretože Grécko bolo prijaté za člena eurozóny na základe konvergenčnej správy z roku 2000 (rozhodujúci rok na posúdenie splnenia kritérií bol rok 1999), ktorá na základe chybných údajov konštatovala, že krajina kritériá spĺňa. Zvrátiť rozhodnutie o prijatí Grécka do eurozóny sa preto už nedá a krajina ostáva naďalej členom eurozóny.

⁴ Vtedajšia vláda napr. nezahŕňala výdavky na obranu alebo transfery vládny firmám.

⁵ Veľkú Britániu je súčasťou EÚ, no nie je v eurozóne, preto kritéria pre zavedenie euro nehrajú pre ňu takú úlohu ako pre krajiny, ktoré sú v prístupovom rokovaní o prijatí euro. PSR je záväzný aj pre nečlenov eurozóny, ale im nie sú stanovené sankcie na jeho vymožitelnosť

⁶ Spor medzi oboma štátmi, Radou ECOFIN-om a Európskou komisiou bol až na Európskom súdnom dvore, kde neuvalenie sankcií obom štátom sa vyhlásilo za protiprávny krok.

⁷ Ako nespravodlivé posudzovanie nesplnenia kritérií zo strany európskej komisie môžeme uviesť prípad Litvy, ktorá nespĺňala kritéria inflácie o 0,1 % a tým nebolo možné zaviesť euro v tejto pobaltskej krajine. Jestvuje žiaľ značné uplatňovania iného metra na veľké krajiny a iného na malé.

relatívne čerstvo prijaté štáty v roku 2004 i 2007⁸, alebo otázka ďalších krajín, pripravujúcich sa vstúpiť do eurozóny, resp. samotnej EÚ.⁹

Francúzsko argumentovalo neplnenie kritérií tým, že sa snaží znovu naštartovať svoj hospodársky rast a zvýšiť zamestnanosť. Preto ďalej krajina odporúča uvoľnenie rozpočtových pravidiel pre štáty, ktoré sa pokúšajú opätovne naštartovať ich ekonomický rast. Ďalej proti sankciám argumentuje Francúzsko tým, že je jedným zo zakladajúcich krajín EÚ a (tým) zohralo dôležitú funkciu v procese vytvárania európskej integrácie. Podobne argumentuje i Nemecko a dodáva, že je hlavným prispievateľom do spoločného európskeho rozpočtu a spolu s počtom obyvateľstva mu dáva nesmiernu váhu v politike EÚ.

Použitá literatúra:

1. BANK OF GREECE. *Governor's annual report*. Online dostupné na:
http://www.bankofgreece.gr/Pages/en/Publications/GovReport.aspx?Filter_By=8.
2. EUROSTAT. Government deficit/surplus, debt and associated data. Online dostupné na: www.epp.eurostat.ec.europa.eu.
3. EUROSTAT. Unemployment. Online dostupné na: www.epp.eurostat.ec.europa.eu.
4. EUROSTAT. Harmonised indices of consumer prices. Online dostupné na:
www.epp.eurostat.ec.europa.eu.
5. EUROSTAT. Government revenue, expenditure and main aggregates. Online dostupné na: www.epp.eurostat.ec.europa.eu.
6. EUROSTAT. *GDP and main components*. Online dostupné na:
www.epp.eurostat.ec.europa.eu.
7. EURÓPSKA KOMISIA. 2004. *Report on the Revision of the Greek Government Deficit and Debt Figures*. Online dostupné na:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/GREECE/EN/GREECE-EN.PDF.

⁸ 1.5.2004 vstúpili Cyprus, Malta, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko, Slovensko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, 1.1.2007 Rumunsko a Bulharsko, 1.7.2013 Chorvátsko.

⁹ Proti zvýšeným právomociam Eurostatu sa postavili niektoré krajiny (napr. Nemecko, Rakúsko), ktoré sa obávajú, že Eurostat začne plniť funkciu sudcu, ktorá mu neprislúcha.

Zuzana Holková
Marián Vongrej
Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
zuzana.holkova@zoznam.sk
marian.vongrej@euba.sk